

„Nie można zdradzić Ewangelii”. Rozmowy z abp Ignacym Tokarcukiem, rozmawiał, wstępem i przypisami opatrzył Mariusz Krzysztofiński, Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Rzeszowie, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2013, s. 152 + 56 s. fotografii.

Zmarły w 2013 roku abp Ignacy Tokarczuk, był jednym z najważniejszych hierarchów Kościoła katolickiego w Polsce 2. połowy XX wieku. Jego nieugięta postawa wobec komunistycznej władzy oraz działalność duszpasterska i społeczna, szybko została zauważona i doceniona przez Polaków. Do dziś dnia abp I. Tokarczuk jest symbolem nielegalnego budownictwa sakralnego w diecezji przemyskiej, w czasie zniewolenia komunistycznego. Należy wspomnieć, że 21 marca 2013 r. Senat Rzeczypospolitej Polskiej przyjął uchwałę upamiętniającą abpa I. Tokarczuka, w której czytamy m.in.

Przeszedł do historii jako symbol oporu wobec totalitaryzmu komunistycznego i pionier tworzenia społeczeństwa obywatelskiego w oparciu o idee solidarności [...]. Jego odwaga, zaufanie duchowieństwu i wiernym, stworzenie atmosfery wspólnej odpowiedzialności za realizowane zadania duszpasterskie [...] okazały się skutecznym narzędziem obrony wobec ateizmu i niszczenia Kościoła rzymskokatolickiego. Wybudowanie przez biskupa Tokarczuka bez zezwolenia władz komunistycznych ponad czterystu kościołów i kaplic w diecezji przemyskiej było fenomenem w całym bloku wschodnim.

Ignacy Tokarczuk urodził się w 1 lutego 1918 r. w Łubiankach Wyższych koło Zbaraża, w rodzinie chłopskiej. W 1925 r. rozpoczął naukę w trzyklasowej szkole powszechnej w rodzinnej miejscowości. W latach 1931-1937 uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza w Zbarażu. Naukę zwięńczył maturą w 1937 r., po czym wstąpił do Seminarium Duchownego we Lwowie oraz został studentem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Wybuch II wojny światowej, przerwał studia seminaryjne. Od 1940 r. I. Tokarczuk ukrywał się, ponieważ groził mu pobór do armii sowieckiej. Dopiero po sfałszowaniu paszportu sowieckiego, mógł od września 1940 r. kontynuować studia w tajnym Seminarium Duchownym. Święcenia kapłańskie przyjął 21 czerwca 1942 r. z rąk biskupa pomocniczego archidiecezji lwowskiej, Eugeniusza Baziaka. Pierwszą placówką duszpasterską była parafia Złotniki w dekanacie Podhajce, gdzie 22 lutego 1944 r. cudem uniknął śmierci z rąk UPA. Po tym wydarzeniu pełnił funkcję wikariusza w parafii pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie oraz w kościele filialnym w Kulparkowie. Przymusowo ekspatrio-

wany, opuścił Lwów w listopadzie 1945 r. i osiadł w Katowicach, gdzie został wikariuszem w parafii pw. Chrystusa Króla.

W 1946 r. rozpoczął studia w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, które ukończył w 1951 r. uzyskując stopień naukowy doktora filozofii. W tym samym roku został zatrudniony jako asystent na Wydziale Filozofii KUL, prowadząc równocześnie zajęcia w Seminarium Duchownym w Lublinie. Jednocześnie w latach 1947-1949 był studentem Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi KUL.

W trakcie studiów pracował duszpastersko w parafii Łebunia koło Lęborka, gdzie osiedlono ekspatriowaną rodzinę ks. I. Tokarczuka. W 1952 r. zrezygnował z pracy na KUL i wyjechał do Olsztyna, protestując przeciwko założeniu na uczelni komunistycznej organizacji młodzieżowej – Związku Młodzieży Polskiej. Do 1962 r. był duszpasterzem (m.in. proboszczem parafii w Gutkowie, duszpasterzem akademickim) i wykładowcą Seminarium Duchownego w Olsztynie.

W 1962 r. został ponownie zatrudniony na KUL, w Sekcji Teologii Pastoralnej na Wydziale Teologii KUL. W dniu 6 lutego 1966 r. został biskupem przemyskim. W swoim herbie biskupim wpisał słowa *Deus Caritas*. Jego praca duszpasterska skupiała się na programie budownictwa sakralnego we współpracy z wiernymi, bezkompromisowego kaznodziejstwa oraz działań podejmowanych z myślą o tworzeniu nowych więzi społecznych w ramach Kościoła. W wyniku zagęszczenia sieci parafialnej w diecezji przemyskiej, w latach 1966-1989 powstało ponad 400 kościołów. Kościół katolicki przejął również niszczone cerkwie greckokatolickie w Bieszczadach i Pogórzu Przemyskim.

Od początku posługi bp I. Tokarczuk był taktowany przez władze jako przeciwnik ustroju komunistycznego. W jego kazaniach Służba Bezpieczeństwa zauważała „wrogie akcenty”. Hierarcha organizował w siedzibie Kurii Biskupiej w Przemyśle spotkania opozycji i wspierał rodziny internowanych w czasie stanu wojennego. Biskupa inwigilowała sieć tajnych współpracowników. Założono również podsłuch w pałacu biskupim. Władze PRL przedstawiły w Watykanie postać bpa I. Tokarczuka jako przeszkodę w normalizacji stosunków państwo-Kościół.

W dniu 2 czerwca 1991 r. Jan Paweł II nadał bp I. Tokarczukowi tytuł arcybiskupa *ad personam*., a w 1992 r. został arcybiskupem metropolitą przemyskim. W 1993 r. abp I. Tokarczuk przeszedł na emeryturę.

Arcybiskup I. Tokarczuk jest honorowym obywatelem Przemyśla, Rzeszowa, Tarnobrzega, Stalowej Woli, Łańcuta i gminy Dydnia. W 1995 r. został honorowym członkiem NSZZ „Solidarność”. Jest doktorem honoris causa Akademii Teologii Katolickiej (dziś: UKSW) w Warszawie i Uniwersytetu Rzeszowskiego. W 2006 r. KUL uroczyście odnowił jego doktorat. W tym samym roku w dniu 3 maja, prezydent Lech Kaczyński odznaczył abpa I. Tokarczuka najwyższym odznaczeniem państwowym RP – Orderem Orła Białego. W czerwcu 2008 r. abp I. Tokarczuk został patronem Technikum nr 8 w Przemyśle, zaś w 2010 r. Szkoły Podstawowej oraz Gimnazjum w Końskim (gmina Dydnia).

Abp I. Tokarczuk zmarł 29 grudnia 2012 r. w Przemyślu. Po uroczystej liturgii pogrzebowej w katedrze przemyskiej w dniu 2 stycznia 2013 r., trumna z ciałem metropolity została złożona w kryptach świątyni.

Książka jest zapisem rozmów z abp Ignacym Tokarczukiem, przeprowadzonych w lutym i marcu 2011 r. Publikację otwiera przedmowa abp Ignacego Tokarczuka oraz słowo wstępne. Rozmowa z hierarchą została podzielona według chronologii jego życia i wydarzeń: *Rodzina, dzieciństwo, edukacja; Okupacyjne losy. Pierwsze lata kapłaństwa; Początki posługi biskupiej. Geneza nielegalnego budownictwa sakralnego; Trudne duszpasterzowanie; Ludzie i sprawy; Działalność duszpasterska poza diecezją; Spotkania z bł. Janem Pawłem II; Świadcstwo o męczeństwie bł. ks. Jerzego Popiełuszki; Wsparcie dla opozycji.* W aneksie umieszczono homilie: bpa Edwarda Frankowskiego (wygłoszoną 24 czerwca 2012 r. podczas jubileuszu 70. lecia święceń kapłańskich abpa I. Tokarczuka oraz z dnia 1 stycznia 2013 r. podczas eksporty śp. abpa I. Tokarczuka), a także bpa Kazimierza Ryczana (z mszy pogrzebowej abpa I. Tokarczuka w katedrze przemyskiej w dniu 2 stycznia 2013 r.). Całość wieńczy wykaz skrótów, indeks osób oraz ilustracje (zdjęcia).

Abp Ignacy Tokarczuk, *Kochałem tych ludzi całym sercem i oddaniem. Wspomnienia z lat 1918-1976, opracowanie, wprowadzenie, przypisy, indeksy i wybór ilustracji* ks. Józef Wolczański, Wydawnictwo Bł. Jakuba Strzemię Archidiecezji Lwowskiej Ob. Łac, Lwów-Kraków 2014, ss. 504 (w tym 273 fotografii).

Publikacja ukazała się w 50. rocznicę sakry biskupiej abpa Ignacego Tokarczuka (1966). Jak zaznaczył sam hierarcha, inspiracją do napisania wspomnień, były zachęty ze strony ks. dr Alfonsa Schletza CM, którego znał z przedwojennych i wojennych czasów. Tekst rękopisu powstał w 1975 r., z niewielkimi uzupełnieniami w dwóch kolejnych latach. Retrospektywna narracja objęła okres 1918-1976 czyli 58 lat. Należy wspomnieć, że w latach następnych, niemal aż do śmierci w 2012 r. abp I. Tokarczuk regularnie prowadził dziennik, zapisując na bieżąco notatki z życia społeczno-politycznego i kościelno-religijnego. Aktualnie czeka on na wydanie.

W edycji zachowano oryginalny styl rękopisu, wzbogacając tekst o obszerne przypisy merytoryczne. Dołączono również fotografie ze zbiorów przemyskich: Archiwum Archidiecezjalnego, Kapituły Metropolitalnej ob. łac. oraz Seminarium Duchownego.

Non omnis moriar. Abp Ignacy Tokarczuk we wspomnieniach, relacje zebrał, wstępem i przypisami opatrzył Mariusz Krzysztofiński, Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Rzeszowie, Uniwersytet Rzeszowski, Wydawnictwo Bł. Jakuba Strzemię Archidiecezji Lwowskiej Ob. Łac., Rzeszów-Lwów 2016, ss. 472 + ss. 16 zdjęć.

Prezentowana książka jest kolejną publikacją poświęconą niezłomnemu pasterzowi kresowej diecezji przemyskiej. Ma ona charakter alfabetycznego zbioru wspomnień o abp Ignacym Tokarczuku ponad 80 osób. Byli to współpracownicy duchowni i świeccy hierarchy a także osoby które spotkały go na swoje drodze życia. Reprezentują oni całe spektrum poglądów i postaw. Autor publikacji M. Krzysztofiński zbierał relacje w latach 2012-2015. Inicjatywa przeprowadzenia takich rozmów została zaaprobowana przez abpa I. Tokarczuka, a nawet wskazał on autorowi kilkanaście osób z którymi miał przeprowadzić wywiady. Relacje mają zróżnicowany charakter, a uzyskane z odmiennych perspektyw opisy i oceny działań przemyskiego duchownego, czynią prezentowane dzieło ważną edycją źródłową dla badań naukowych. Warto wspomnieć, że wszystkie wywiady były autoryzowane.

Na podstawie prezentowanych wspomnień możemy poznać sylwetkę abpa Ignacego Tokarczuka jako duszpasterza, rządcę diecezji przemyskiej, przeciwnika ustroju komunistycznego w Polsce oraz budowniczego kościołów bez zgody władz państwowych. To także podpora opozycji demokratycznej oraz obrońca „Solidarności”. Hierarcha słyną ze zdecydowanych działań oraz bezkompromisowości w obronie praw Kościoła katolickiego przed władzami komunistycznymi oraz suwerenności państwa polskiego. Ponadto arcybiskup znany był ze swej pobożności, niezwykle skromnego trybu życia oraz wygłaszania kazań, które cieszyły się dużą popularnością i zrozumieniem. Warto wspomnieć, że hierarcha był też strażnikiem polskości i pamięci o Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej, żywo zainteresowany sprawami tych ziem.

Dzięki swoim działaniom abp I. Tokarczuk szybko stał się niekwestionowanym autorytetem dla różnych środowisk świeckich i duchownych. Do dnia dzisiejszego jest dla wiernych wzorem kapłana i biskupa, który zawsze jest blisko powierzonej mu owczarni.

Papież Benedykt XVI w liście kondolencyjnym po śmierci hierarchy napisał:

(...) Odszedł do Pana wybitny pasterz, który z miłością troszczył się o powierzonych jego pieczy wiernych. Z pewnością przejdzie do historii Kościoła w Przemyślu i w całej Polsce jako niestrudzony budowniczy kościołów, ale też gorliwy przewodnik duchowieństwa i wiernych w trudnych czasach komunistycznego reżimu.

Publikację wieńczy aneks, w którym umieszczono pięć tekstów uzupełniające treść książki, wykaz skrótów, indeks osób oraz zdjęcia.

Wybrane materiały archiwalne do historii Kościoła Rzymskokatolickiego w zasobie Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie. Inwentarze zespołów archiwalnych (XIV-XX wiek), t. 1, wstępem opatrzył i przygotował do druku Tomasz Krzyżowski, Wydawnictwo Bł. Jakuba Strzemię Archidiecezji Lwowskiej Ob. Łac., Lwów-Kraków 2016, ss. 820.

Publikacja ukazała się w ramach serii „Biblioteka Historyczna Archiwum Metropolii Lwowskiej Obrządku Łacińskiego w Krakowie, Seria A: Źródła i materiały”.

Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie (CDIAL) jest najstarszym oraz jednym z największym zasobem archiwum w granicach współczesnej Ukrainy. Jej zasób ma charakter podstawowy do poznania dziejów Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej. Wśród swoich zbiorów posiada największe na Ukrainie archiwalia dotyczące dziejów Kościoła katolickiego trzech obrządków: łacińskiego, greckiego i ormiańskiego. We Lwowie rezydowali bowiem metropolici każdego z tych obrządków, funkcjonowały seminaria duchowne i inne instytucje kościelne, liczne zakony męskie i żeńskie. Samo miasto było przez wieki głównym ośrodkiem administracyjnym, handlowym i kulturalnym Rzeczypospolitej. Dopiero wydarzenia II wojny światowej i przymusowe wcielenie tych ziem do ZSRR, doprowadziły do utraty wielowiekowej spuścizny kultury polskiej. Tylko niektóre archiwalia proveniencji kościelnej udało się ewakuować do Polski, w nowych granicach.

Publikacja jest edycją inwentarzy wybranych zespołów archiwalnych zawierających źródła do historii Kościoła rzymskokatolickiego, przechowywanych obecnie w tym lwowskim archiwum. Znajdujące się w CDIAL ecclesiastica sięgają swoją chronologią od czasów średniowiecznej Rusi Czerwonej, przez okres staropolski, zabór austriacki do II Rzeczypospolitej. Archiwalia powstały w różnych systemach kancelaryjnych zarówno instytucji świeckich jak i kościelnych. Są one spisane w kilku językach: polskim, łacińskim, niemieckim, włoskim, francuskim. Różnorodność języków wynika z okresów historycznych oraz aktotwórcy. Pod względem terytorialnym wytworzonych materiałów najwięcej dotyczy Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej, związanych administracyjnie z archidiecezją lwowską. Jednak wspomniane zespoły archiwalne zawierają również źródła do dziejów diecezji wchodzących w skład metropolii lwowskiej oraz sąsiadujących z nią: tarnowskiej, tynieckiej, przemyskiej, krakowskiej, kamieniecko-podolskiej, sandomierskiej i in.

Analizując proveniencję powstałych materiałów archiwalnych, możemy je podzielić na dwie grupy. Pierwszą z nich są dokumenty wytworzone przez instytucje kościelne, a drugą grupą są archiwalia powstałe w kancelariach urzędów świeckich, głównie zaborcy austriackiego.

Podstawę wydania stanowią inwentarze wybranych zespołów archiwalnych ze zbiorów Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie (CDIAL), opracowane przez archiwistów sowieckich lub ukraińskich po II wojnie światowej i dostępne w postaci rękopisu lub maszynopisu w czytelnym archiwum.

W prezentowanej publikacji zamieszczono 22 inwentarze zespołów archiwalnych w kolejności rosnącej, z czego 14 opublikowano w całości, natomiast 8 w fragmentach. Każdy z inwentarzy zespołów stanowi odrębną całość, stanowiąc niejako osobny rozdział książki. Inwentarze opublikowano według schematu: 1. nazwa zespołu ze wstępem, 2. strona tytułowa inwentarza, 3. sygnatura (ukr. sprawa), 4. tytuł jednostki archiwalnej w języku ukraińskim, 5. daty skrajne dokumentów jednostki archiwalnej. Dane inwentarzy są zgodne ze stanem na 31 maja 2015 r.

W publikacji inwentarzy zachowano ich oryginalny układ, skorygowano jednak błędne zapisy danych personalnych, miejscowości oraz nazw instytucji państwowych i kościelnych. Wstępy do inwentarzy zespołów są w języku polskim i ukraińskim. Natomiast spis jednostek inwentarzowych jest tylko w języku ukraińskim.

W celu lepszej orientacji w prezentowanych inwentarzach dołączono indeks osób oraz rzeczowo-geograficzny.

Publikacja nie prezentuje całej historycznej spuścizny Kościoła rzymskokatolickiego w zasobie CDIAL. Nie uwzględniono w niej bowiem akt zakonów i zgromadzeń zakonnych (żeńskich i męskich) oraz instytucji oświatowych i charytatywnych, funkcjonujących w granicach wspomnianej jednostki administracyjnej Kościoła. Jak wspomniał Autor, opublikowanie wszystkich ecclesiastyków przechowywanych w CDIAL wymaga żmudnej kwerendy w poszczególnych zespołach archiwalnych, ponieważ materiały te występują w zespołach różnych instytucji, w spuściznach rodów i osób prywatnych, w dokumentacji innych wyznań lub obrządków oraz urzędów świeckich.

Opracował Artur Hamryszczak

Wykazy osób z akt parafialnych diecezji pińskiej do 1947 roku, oprac. ks. Waldemar Witold Żurek, Lublin 2016, t. 4, ss. 1007; t. 5, ss. 846.

Obecne tomy *Wykazów* stanowią czterdziesty i czterdziesty pierwszy numer publikacji naukowych wydawanych w ramach „Biblioteki Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II”. Na zawartość czwartego tomu składają się dane osobowe z pięciu parafii byłej diecezji pińskiej: Mir (parafia św. Mikołaja), Niedźwiedzica (parafia św. Apostołów Piotra i Pawła), Osowa (parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny), Ostromaczewo i Otołczyce (parafia Różańca Najświętszej Maryi Panny).

Na zawartość piątego tomu składają się dane z ośmiu parafii: Płaskowicze (parafia Podwyższenia Krzyża Świętego), Połonka (parafia Matki Bożej Szkaplerznej), Popina (parafia Najświętszej Maryi Panny), Puzicze (parafia św. Anny), Rubieżewicze (parafia Opieki św. Józefa), Sielec (parafia św. Wawrzyńca Męczennika), Sosnkowicze, Stolin (parafia Narodzenia Najświętszej Maryi Panny).

Publikację uzupełnia wykaz sieci parafialnej diecezji pińskiej z 1935 roku. Wydawnictwo skierowane jest do osób zainteresowanych badaniem losów Polaków mieszkających na tzw. Kresach Wschodnich przed rokiem 1947 oraz genealogów.

***Prace, szkice i notatki Edmunda Bojanowskiego. Inedita*, red. Edward Gilewicz, s. Maria Loyola Opiela, Lublin 2016, t. 1, ss. 888; t. 2, ss. 1006.**

Dwutomowa publikacja pism Edmunda Bojanowskiego ukazała się jako czwarty tom serii „Prace Instytutu Leksykografii KUL”. Obejmuje ona większość nieopublikowanej dotychczas spuścizny E. Bojanowskiego, która jest przechowywana w Archiwum Głównym Służebniczek Dębickich w Dębicy. Niewielki zbiór kart zachował się także w Archiwum Głównym Służebniczek w Luboniu. Zawartość tomu pierwszego podzielono na cztery części. W pierwszej znalazły się prace historyczne i literackie. Znajdziemy tam dziesięć utworów historyczno-literackich m.in. o Mieszku I, Bolesławie Chrobrym, Hugonie Kołłątaju, św. Stanisławie Kostce, św. Notburdze. W drugiej części zatytułowanej *Wychowanie w ochronkach* umieszczono teksty dotyczące organizacji pracy wychowawczej w ochronkach. Podobne zagadnienia zawarto w kolejnej części, która dotyczy spraw organizacyjno-gospodarczych w ochronkach. Ostatnia część tomu pierwszego zawiera rozmaite wypisy oraz szkice o tematyce religijnej. Znajdują się tam m.in. *Powiastrki pobożne* pomocne w nauczaniu katechizmu, *Nabożeństwo do Matki Boskiej Bolesnej*, *Żywoty pobożnych Polaków*. Zawartość piątego tomu składa się z pięciu części w następującej kolejności: *Materiały i szkice do prac etnograficznych i historycznych*, *Zbiory pieśni i piosenek*, *Notatki związane z redakcją czasopism*, *Excerpta i epitomaty* oraz *Varia*. Do omawianego wydania dołączono indeks osobowy, geograficzny i rzeczowy wydany w osobnej pozycji.

Monumentalne wydanie nieznanych dotąd pism Edmunda Bojanowskiego z pewnością posłuży nie tylko jego biografom, ale także historykom oświaty, prasoznawcom, językoznawcom, historykom Kościoła, literaturoznawcom. W szkicach i notatkach Bojanowskiego odnajdziemy przede wszystkim szczegółowy proces powstawania i realizacji jednej z najważniejszych koncepcji edukacyjnych na ziemiach polskich okresu rozbiorów, która mimo upływu czasu po dziś dzień stanowi fundament misji wychowawczych zgromadzeń zakonnych.

***Dawniej i dziś. Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w 60-tą rocznicę powstania*, red. Waldemar Witold Żurek, Lublin 2017, ss. 231.**

Publikacja ukazała się jako czterdziesty drugi tom serii wydawniczej „Biblioteka Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II”. Na zawartość składają się następujące artykuły: bp Mariusz Leszczyński, *Homilia na mszy świętej dziękczynnej za 60 lat pracy i działalności Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w KUL*, ks. Waldemar Witold Żurek SDB, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Ko-*

ścielnych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II na przestrzeni 60 lat jego istnienia, Artur Hamryszczak, *Działalność wydawnicza Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II*, ks. Waclaw Umiński CM, *Troska o źródła na łamach czasopism „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” oraz „Nasza Przeszłość”*, ks. Hieronim Fokciński SJ, *Kontakty Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie z innymi ośrodkami naukowymi*, bp Witalij Skomarowski, *Moja droga do Kościoła. Świadectwo kresowej wiary*, ks. Marek A. Rostowski OMI, *Sieć Rzymskiej Unii Bibliotek Kościelnych URBE*, ks. Stanisław Zimniak SDB, *Associazione cultori di storia salesiana (Stowarzyszenie Miłośników Historii Salezjańskiej) w służbie promocji badań nad działalnością salezjańską w świecie*, ks. Andrzej Szczupał CSSR, *Wpływ współczesnych metod formacyjnych na kształtowanie się dojrzałości chrześcijańskiej kościoła partykularnego na przykładzie głównych ośrodków diecezji grodzieńskiej*, ks. Witold Józef Kowalów, *Czasopiśmiennictwo katolickie na Ukrainie w okresie jej niepodległości. Zarys zagadnienia*.

Kapituła kolegiacka w Olyce 1919-1940. Materiały, oprac. Maria Dębowska, Kraków 2017, ss. 183.

Wydane drukiem materiały źródłowe dotyczące dziejów kapituły kolegiackiej w Olyce powstałej w 1631 roku. Jej fundatorem był książę Albert Stanisław Radziwiłł. Kilka lat później uległa ona reorganizacji skutkiem realizacji testamentu Franciszka Zajerskiego, pierwszego infułata ołyckiego, który zapisał dotację na utworzenie przy tej kapitule zakładu naukowego, tzw. „kolegium” celem kształcenia duchowieństwa dla Wołynia. Kapituła pełniła swoją rolę do czasów zaborów. W czasie niewoli wpływ na obsadę stanowisk infułackich miały władze rosyjskie. W drugiej połowie kapituła ołycka przestała być „kolegium”. Jej odrodzenie nastąpiło dopiero w okresie międzywojennym.

Zasadniczą część niniejszej publikacji stanowi edycja źródłowa do dziejów kapituły w okresie międzywojennym. Podstawą ich wydania jest rękopis przechowywany obecnie w Ośrodku Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie. Materiały podzielono na następujące części: *Protokoły posiedzeń kapituły, Mianowania i instalacje prałatów i kanoników, Nekrologi prałatów i kanoników, Szczególne wydarzenia w dziejach kapituły ołyckiej* oraz *Dokumenty*, w których umieszczono m.in. breve papieskie dla kapituły kolegiackiej w Olyce. W osobnej części publikacji zatytułowanej *Członkowie ołyckiej kapituły kolegiackiej w okresie międzywojennym* znajduje się katalog prałatów i kanoników. Książkę opatrzono bibliografią, indeksami osób i miejscowości oraz fotografiami związane z Olyką.

XXXVII Sesja Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, 3-6 września 2015 r. Rapperswil, Rzym-Warszawa 2016, ss. 270.

Publikacja stanowi pokłosie XXXVII sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie. Większość tekstów ma charakter

biograficzny, jako że w zamyśle organizatorów postanowiono położyć nacisk na upamiętnienie mecenasów i fundatorów związanych polskimi placówkami muzealnymi, bibliotecznymi oraz archiwalnymi za granicą. W skład publikacji weszło dwadzieścia dwa artykuły w kolejności: Joanna Kozińska-Frybes, *Wspierania i finansowanie instytucji polonijnych ze strony MSZ – biblioteki i archiwa za granicą*, Jadwiga Kowalska, *Książd Pralat Władysław Staniszewski. „Non omnis moria”*, Hieronim Fokciński SJ, *Wspominaj i pomyśl. Mecenat naukowy ks. Eugeniusza Reczka SJ, organizatora Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie*, Stanisław A. Morawski, *Józef Michałowski – twórca i wieloletni kierownik Biblioteki Stacji Naukowej PAU w Rzymie*, Robert Czarnowski, *Rektor PMK ks. Aleksander Jełowicki jako mecenas kultury, tradycji oraz duszpasterstwa polskiego we Francji*, Adolf Juzwenko, Marta Pękalska, *Emigracyjni darczyńcy Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich*, Teofil Lachowicz, *Dzieje Muzeum Tradycji Oręża Polskiego w Nowym Jorku*, Stefan Władysiuk, *Biblioteka Polska w Montrealu i jej dobrodzieje*, Małgorzata Kot, Halina Misterak, Violetta Woźnicka, *Muzeum Polskie w Ameryce – jego twórcy dobrodzieje*, Stanisław A. Morawski, *Życie i działalność Emeryka Hutten Czapskiego*, Andrzej Niewęgłowski, *Mecenat na rzecz Towarzystwa Historyczno-Literackiego/Biblioteki Polskiej w Paryżu (kolekcje artystyczne)*, Dobrosława Platt, *Darczyńcy Biblioteki Polskiej w Londynie. Irena i Waclaw Motzowie*, Eugenia Maresch, *Kuratorium rodziny Czarnockich*, Jadwiga Kowalska, *Helena Sikorska (1888-1972). Żona Generała*, Jan A. Konopka, *Fundatorzy i dobroczyńcy Muzeum Kościuszki w Solurze*, Cezary Pawlak, *Mecenat artystyczny rodzin Silberstenów i Poznańskich – historia, kolekcja, dziedzictwo*, Małgorzata Ptaśńska, *Konstanty Górski – patriota, społecznik i mecenas Muzeum Polskiego w Rapperswilu. Kawaler Maltański. Przyczynek do biografii*, Bożena Schmid-Adamczyk, *Dziedzictwo Fryderyka Chopina. Kolekcja Boutroux-Ferra w Valldemossie*, Roman Nir, *Ks. Józef Dąbrowski (1842-1903). Założyciel Seminarium Polskiego – fundator Sióstr Felicjanek w Ameryce*, Jerzy Adam Radomski, *Bronisław Prugar-Ketling, pseud. „Mars” i „Radlicz” (1891-1948)*, tenże, *Generał dywizji Wojska Polskiego*; tenże, *Arkadiusz Mieczysław Oborski (1900-1953)*. Publikację uzupełniają indeksy nazwisk oraz instytucji, a także fotografie przedstawiające uczestników sesji.

Opracował Daniel Kiper